

פארק האלף, מתחם האלף, ראשון לציון | מקום ראשון – אדריכלות נוף עירונית
ורדית צורנמל, צורנמל טורנר אדריכלות נוף

פארק האלף הוא פרויקט שבו אדריכלות נוף קיבלה תפקיד מכונן ברמה האורבנית: לא לעצב גינה בין הבניינים, אלא לבנות את הלוגיקה המרחבית, ההידרולוגית והחברתית של רובע עירוני שלם. מתחם האלף הוסב מרובע תעסוקה לסביבה אורבנית מעורבת-שימושים, ומערך הגבהים של כל הבינוי במתחם תוכנן בכפוף למפלסי ההצפה של הפארק – יחס מהופך שמעמיד את הנוף כמארגן הראשי של הרובע. הקונספט העיצובי מבוסס על "רצועות נופיות" ועל עונתיות כעיקרון מרכזי: אגם קבוע (7 דונם), אחו לח המשמש מסנן ביולוגי (8 דונם), שטחי הצפה עונתיים (9 דונם) ושטחי מדשאה, חורשות וגבעות – כולם שזורים יחד לכדי נוף שמשתנה עם העונות. עיקרון "כלים שלובים" מחבר את מערכת הפארק לאגם הסופרלנד הסמוך ולמובל ראשון-איילון, ויוצר מנגנון הידרולוגי אזורי שמשפר את איכות המים בשרשרת כולה.

מבחינה אקולוגית, שימור עצי האקליפטוס הוותיקים כ"איי ציפורים" בתוך האגם מחבר בין זיכרון המקום – שטח חולות שהיה כאן – לבין המציאות האקולוגית החדשה. הגשרונים הצפים מעל הוולנד הופכים את תשתית הטיהור לחוויית ביקור. מערכת שבילי הספורט, שתצא בעתיד מגבולות הפארק ותקשור שלושה מתחמים אזוריים, מבססת את המימד האורבני הרחב של הפרויקט. התוצאה היא פארק שמתפקד בו-זמנית כתשתית סביבתית, כציר תנועה עירוני, כמרחב קהילתי ופעילות – ומציע מודל לתכנון עירוני עמיד בעידן שינויי האקלים.

עיצוב, אסתטיקה וקונספט הפארק בנוי על מושג ה"רצועות הנופיות" – סדרת שכבות מגוונות הנשזרות זו בזו לאורך הפארק: אגם, אחו לח, חורשות, מדשאות, גבעות ומתקני פעילות. אין כאן נוף אחד אחיד, אלא רצף של מפגשים בין מרקמים שמשתנים עם העונות. העיצוב מדגיש עונתיות כעיקרון אסתטי: שטחי ההצפה הופכים בחורף לגוף מים פעיל, ובקיץ לזר ירוק לפעילות. הטיפול בגבהים, בגשרונים ובשבילים הצפים מעל הוולנד מוסיף ממד חווייתי שמכיל בתוכו גם תוכן תכנוני ואקולוגי.

חדשנות ויצירתיות הפארק מיישם עיקרון "כלים שלובים" בין מערכות מים אורבניות: האגם, הוולנד, שטחי ההצפה העונתיים ואגם הסופרלנד הסמוך מהווים מנגנון הידרולוגי אחיד. האחו הלח (וולנד) בשטח 8 דונם מתפקד כמסנן ביולוגי שמטהר את המים לפני החזרתם לאגם הקבוע – פתרון שמשלב הנדסת מים, אקולוגיה וחוויה נופית בו-זמנית. שימור עצי האקליפטוס הוותיקים מהשטח החולי המקורי כ"איי ציפורים" בתוך האגם הוא פתרון יצירתי שמחבר בין השטח החדש לזיכרון המקום. מערך גבהים שלם של המתחם האורבני כולו תוכנן סביב מפלסי ההצפה של הפארק – יחס מהופך ונדיר בין פארק לבנייה שסובבת אותו.

מענה לאתגרים סביבתיים / חברתיים / אחרים הפארק מתמודד עם אתגר ניהול נגר אזורי מורכב: קליטת עומסי נגר ממתחם אורבני מתפתח, טיהורם ביולוגי בשטחי הוולנד, השתייתם בשטחי ההצפה העונתיים, וזרימתם המבוקרת לאגמים הסמוכים. בנוסף, הפארק מהווה ציר הליכה ורכיבה שמחבר בין מתחם האלף, מתחם האגמים ואגם הנקיק – ממד חברתי של נגישות וחיבור קהילתי שמקנה לפארק תפקיד עירוני מעבר לגבולות שכונת האלף עצמה. עיצוב שטחי ההצפה כמדשאות פעילות בחלק מהשנה מיישם גישת "נוף גמיש" המותאם לשינויי אקלים.

מעגלי השפעה מרחבית על הסביבה והנוף הפארק תוכנן ממלכתחילה כחוליה במערכת אקולוגית-הידרולוגית אזורית הרחב מגבולותיו: הוא מוזן ממובל ראשון-איילון, מחובר לאגם הסופרלנד ועתיד לקשור את שלושת המתחמים האזוריים למערכת שבילים נופית רציפה. בנוסף, מנגנון "כלים שלובים" שיושם כאן מייצר פוטנציאל שיפור איכות המים לאורך כל שרשרת האגמים המלאכותיים בסביבה. מבחינה עירונית, הפארק שינה את הכיוון של מתחם האלף מרובע תעסוקה נשלט-רכב לסביבה אורבנית עם ליבה ירוקה הולכת-ברגל.

חויית המשתמש הפארק בנוי לפנות למגוון רחב של משתמשים: שביל ריצה וספורט לאורך מדרון שתול, רחבת אגם מרכזית מדורגת ומוצללת, גשרונים צפים מעל הווטלנד, מדשאה רחבת ידיים, אזורי משחק ילדים ומתקני כושר, גינת כלבים, ואזורי התכנסות. השביל הצף מעל האחו הלח יוצר חוויה יוצאת דופן של "טיול על המים" עם הצצות לבתי גידול לחים. הפארק מיועד גם לעובדים ומבקרים ביום-יום ולאירועים גדולים, ומחובר לתחבורה ציבורית – מה שמבסס אותו כמוקד עירוני ולא רק שכונתי.
